

РИЈЕЧ ПОТПРЕДСЈЕДНИКА ЦРНОГОРСКЕ АКАДЕМИЈЕ
НАУКА И УМЈЕТНОСТИ АКАДЕМИКА ЧЕДА ВУКОВИЋА

Уважени гости и колеге,

Црногорска академија наука и умјетности и Наставнички факултет из Никшића домаћини су научног скупа „Вук Караџић и Црна Гора”.

Као што знате, овим скупом обиљежавамо 200 година од рођења Вука Стефановића Караџића, знаменитог реформатора нашег језика и — како рече Даничић — „оца наше књижевности”.

Тиме расте значај овог скупа, уз пажњу научне и шире јавности.

Пред очима су нам два вијека. Они нијесу сасвим прошли — многе њихове тековине и ожиљци трају и трајаће подуже. Од године Вукова рођења вријеме корача бурним и све бржим корацима. Крајем осамнаестог и почетком деветнаестог вијека из темеља се потреса моћ турског царства на Балкану. Народи се дижу на оружје — нижу се устанци. У исти мах ту се укрштају претензије европских сила. На широј сцени одигравају се Наполеонова завојевања, затим револуција из 48. и њени одједи итд. Усред таквих збивања, ношен ослободилачким замахом српских устаника, Вук почиње и води свој рат за народни језик и нови правопис.

Ваља се присјетити да је простор данашње Југославије, за Вукова живота, био раскомадан од страних сила, али да је Југославија живјела у тежњама поробљених народа и у визијама њихових најбољих умова. Иста тежња није се ни гасила у слободним оазама — у Црној Гори која ниже четири владара у Вуково вријеме (Петра Првог, Његоша, Данила и Николу), затим у устаничкој Србији и другдје. Послије Вука настављени су ослободилачки ратови све до нашег доба, до револуције, до настанка наше социјалистичке заједнице. То нам је знано и о томе не бих говорио. Не заборављамо, ипак, да је од Вукова времена до нас битно

измијењена историјска слика Европе и Балкана. Остварен је знатан научни и технички напредак. У нас је израстало ново поимање свијета, друштва и човјека. Дакле, са савремене друштвене основе, са више љествице научне мисли и идеја, ми данас говоримо о минулом времену и Вукову чину — реформи језика и доприносу новим основама књижевности.

Ове године у нас и у свијету пише се и говори о Вуку. Но, као да нема вишестраног захватања у језичка кретања данашња, иако нас Вук на то зове и обавезује.

Шта бива, на примјер, са дијалектима данас, усред наглих друштвених мијена и сеоба и при сусрету село — град? Какве су особености нових аргоа у разним срединама? Какве су разлике у мишљењу и исказу писменог и неписменог човјека? Шта бива с језиком наших људи на привременом раду у туђини? Од каквог су утицаја лексичке и стилске особине које струје са политичких и других трибина и друштвених гласила, те из разних струка и занимања? Шта се одиграва у језику скоројевихких грађанских слојева, окренутих ка једној страни свијета? Шта је са језиком и нивоом писмености у школама? Како се одупирати назадним, цјепачким струјама у односу на наш језик као цјелину? Колико и како на језичку ситуацију дјелује техничка и технолошка револуција, затим симболи са компјутера? Како освијетлити узајамне утицаје ријечи и слике (са разних екрана и сл.)? Предстоји ли нам повратак природи, а тиме и природнији и животнији језички израз? Затим, колико се мијењао наш језик током два минула вијека и шта се, на примјер, збивало са ријечима из Вукова „Рјечника”? Уопште, каква је сјутрашњица нашег језика и која ће бити његова матица, узимајући у озбир савремена гранања и растеке? Итд.

Но, вратимо се тематским оквирима нашега скупа. Знамо, има се шта изучити и саопштити о Вуку и Црној Гори.

Слободан сам да подсјетим на Вукове црногорске претке из Лијеве Ријеке и Дробњакâ, те на старе изворе Вукова језика. Ту су и његови доласци у Црну Гору и сабирање грађе о животу Црногораца, о нашој историји, обичајима, говорима итд. Ту су и Вукове везе с Његошем, њихова сарадња и преписка. Ту је и бројна лексичка грађа с црногорског тла у „Рјечнику”, па народне цјесме и приче и пословице из ових крајева — у Вуковим збиркама. Ту је и Вуково сабирање инкунабула (многе од њих сачуване су у страним архивама и збиркама). Ту је и особено дјеловање Вукове језичке и правописне реформе у Црној Гори и друго што сада није могуће набрајати.

Можемо се, дакле, кретати у оквирима бројних а ипак међусобно блиских подручја науке — од историје и етнологије до лингвистике и књижевно-историјских осврта. На то ће се, вјерујем, ослањати и ширина и тематски склад нашег дводневног рада.

Очекујући ваше ријечи о Вуку и Црној Гори, желим успјешан и за науку и друштво користан рад нашег скупа.